

2. Ушаков Д. С. Экономика туристской отрасли : учеб. пособие / Д. С. Ушаков. — Ростов н/Д : Изд. центр «МарТ» : Феникс, 2010. — 446 с.
3. World Travel and Tourism Council [Електронний ресурс] // Internet site of World Travel and Tourism Council. — Режим доступу : www.wttc.org/. — Ukraine. Key Facts at a Glance.
4. Воробйова О. А. Проблеми природокористування та сталого розвитку в рекреаційно-туристичній сфері : монографія / О. А. Воробйова, І. М. Дишловий, С. К. Харічков. — О. : ІПРЕЕД НАН України, 2009. — 374 с.
5. Школа І. М. Розвиток туристичного бізнесу регіону : навч. посіб. / І. М. Школа. — Чернівці : Книги — XXI, 2007. — 292 с.

Анотація

Емельянова Е. С. Проблеми ресурсного забезпечення сфери круїзного туризму в Україні. — Стаття.

У статті розглянуто проблеми ресурсного забезпечення сфери круїзного туризму. Досліджено сутність туристичних ресурсів, надано їх характеристику.

Ключові слова: туристичні ресурси, морський туризм, круїзний туризм.

Аннотация

Емельянова Е. С. Проблемы ресурсного обеспечения сферы круизного туризма в Украине. — Статья.

В статье рассмотрены проблемы ресурсного обеспечения сферы круизного туризма. Исследована сущность туристических ресурсов, рассмотрена их характеристика.

Ключевые слова: туристические ресурсы, морской туризм, круизный туризм.

Summary

Yemelyanova K. S. Problems of a resource support the cruise tourism in Ukraine. — Article.

In this paper the problems of a resource support the cruise tourism are considered. The essence of tourism resources, their characteristics are studied.

Keywords: tourist resources, marine tourism, cruise tourism.

УДК 347.754:629.73

Д. Г. Степанович

УКЛАДАННЯ ДОГОВОРУ ОБСЛУГОВУВАННЯ АВІАЦІЙНОЇ ТЕХНІКИ В ДЕРЖАВНІЙ ПРИКОРДОННІЙ СЛУЖБІ УКРАЇНИ

В царині сучасного розвитку цивільного законодавства спостерігається розширення кола договірних правовідношень у сфері цивільно-правових відносин, предметом яких є саме не тільки матеріальні об'єкти а й нематеріальні — зокрема, послуги.

Мета статті. Цивільне право розглядає послуги як окремий вид об'єктів цивільних прав, що відрізняються від інших об'єктів. У зв'язку з особливостями послуг як об'єктів усі договори, предметом яких вони виступають, поєднуються в єдиний тип цивільно-правових договорів, а саме — договори про надання послуг. У зв'язку з цим у цивільному законодавстві з'явилися нові види договорів про надання послуг.

© Д. Г. Степанович, 2012

Отже, договір обслуговування авіаційної техніки в Державній прикордонній службі України відноситься до договорів з надання послуг, оскільки ці договори передбачають отримання замовником від певних послуг специфічного характеру, зміст, обсяг та порядок надання яких, крім положень договору, жорстко регламентовані специфічними нормативними актами, що видаються уповноваженими органами у відповідній галузі, зокрема, нормами технічного характеру, різноманітними регламентами, інструкціями з експлуатації, ремонту та обслуговування авіаційної техніки, нормами напрацювання вузів та агрегатів тощо.

Так, договір обслуговування авіаційної техніки в Державній прикордонній службі України безпосередньо не визначений Цивільним кодексом, але в ньому безперечно містяться усі ознаки передбаченого Кодексом договору про надання послуг, стає логічним питання щодо визначення умов укладання вказаного договору.

Отже, в першу чергу, перед тим, як перейти до визначення умов договору, слід розмежувати поняття «послуга» та «обслуговування». Зазначені поняття вживаються в юридичній літературі дуже часто, але мають різні співвідношення. Прийнято вважати, що поняття послуги як економічної категорії має більш загальний характер.

Поняття «обслуговування» пов'язується з безпосереднім задоволенням індивідуальних потреб як людей, так і підприємств. В економічній літературі, виходячи з цього, поняття послуги трактується в широкому, а «обслуговування» — в узькому змісті. Перше включає в себе послуги, що надаються всьому суспільству, а друге — послуги, що надаються безпосередньо специфічному суб'єкту права для задоволення його специфічних потреб [1]. У такому випадку поняття послуги в узькому розумінні цього слова можна прирівняти до поняття обслуговування.

А в радянській юридичній літературі поняття «обслуговування» включало будь-яку діяльність, спрямовану на задоволення чіїх-небудь потреб. О. А. Красавчиков вважав, що всі цивільно-правові договори можуть опосередковувати діяльність, спрямовану на задоволення потреб третіх осіб, тобто оформляти процес обслуговування [2]. У той же час А. Ю. Кабалкин висловлювався за настільки ж широке розуміння терміна «послуга» [3].

Є. Д. Шешенин визначав, що сфера послуг не тотожна сфері обслуговування. До сфери послуг, на його думку, відносяться тільки ті економічні відносини, в яких громадяни для задоволення своїх потреб одержують «особливу споживчу вартість» у вигляді діяльності обслуговуючої організації. Обслуговування ж включає всі сфери задоволення духовних і матеріальних потреб громадян [4].

На сьогоднішній день наукових досліджень, присвячених співвідношенню розглянутих понять, практично не проводиться. Деякі автори дотримуються точки зору, прийнятої в радянський час, згідно з якою обслуговування є задоволення будь-яких потреб однієї особи за рахунок іншої [5]. У той же час Н. А. Баринов визначає сферу обслуговування як сферу діяльності людей, де

надаються послуги й здійснюється їхнє доведення до споживача з метою задоволення матеріальних і духовних потреб громадян [6]. Тим самим вчений виключає зі сфери обслуговування відносини купівлі-продажу, наймання житлового приміщення, а також інші відносини, що не відносяться, на його думку, до категорії послуг. При цьому термін «послуга» вживається як економічна категорія, тобто включає не тільки послуги в їхньому традиційнім розумінні, але й роботи.

В свою чергу, В. Ф. Попондопуло, переслідуючи відповідні цілі в дослідженні поняття «обслуговування», розширює поняття послуги до будь-яких дій по обслуговуванню споживачів, включаючи продаж товарів, виконання робіт, а не тільки надання послуг у вузькому змісті слова [7]. Тим самим В. Ф. Попондопуло дотримується точці зору А. Ю. Кабалкіна, розширює поняття «послуга» до поняття «обслуговування».

Аналізуючи поняття «обслуговування» та «послуга» щодо авіаційної сфери, можна дійти висновку, що «обслуговування» є комплексною категорією, що використовується для характеристики діяльності, спрямованої на задоволення правоохоронних потреб авіаційних частин. Здійснюючи цю діяльність, спеціалізовані організації надають послуги, виконують роботи з обслуговування авіаційної техніки. Таким чином, поняття «обслуговування» є більш широким поняттям, ніж поняття «послуга», останнє є складовою частиною першого.

Отже, обслуговування авіаційної техніки на підставі укладеного договору, доручення чи іншого правового інституту може здійснювати не тільки власник (володар) повітряного судна, але й інша особа (титульний володар). Як перший, так і другий при здійсненні володіння та особливо користування повинен підтримувати авіаційну техніку в належному стані, так як збереження життя та здоров'я людей, у відповідності до ст. 3 Конституції України [8], є найвищою соціальною цінністю.

Первинною стадією (етапом) існування будь-якого договірною зобов'язального правовідношення, як правило, є стадія укладання договору, функціонально наділена правостворюючим характером і перетворенням фактичних дій у зобов'язально-правові відносини, які виникають із договору.

При укладенні договорів обслуговування авіаційної техніки сторони керуються своїми інтересами, а саме: дії виконавця спрямовані на надання послуги та одержання плати за надану послугу, а дії замовника спрямовані на одержання послуги по обслуговуванню авіаційної техніки. Таким чином, у загальному вигляді предметом договору обслуговування авіаційної техніки виступає оплатна послуга по обслуговуванню авіаційної техніки.

Договір обслуговування авіаційної техніки може служити підставою виникнення зобов'язань з моменту надання повітряного судна лише в тому випадку, якщо він укладений ще до надання повітряного судна для обслуговування та буде проводитися на базі виконавця, тобто носить консенсуальний характер. Також, договір обслуговування авіаційної техніки, укладений за наявності між сторонами домовленості проводити обслуговування авіаційної техніки на базі

авіаційної частини, вступає в силу лише з моменту початку робіт на авіаційній техніці, тобто носить реальний характер.

Оскільки договір є домовленістю двох або більше сторін, його укладання пов'язується з досягненням між ними у належній формі згоди з усіх істотних умов. Процес укладання договору складається з двох стадій, а саме: пропозиції укласти договір, що іменується офертою, та прийняття запропонованої пропозиції другою стороною, яка називається акцептом.

Згідно зі ст. 641 Цивільного кодексу України пропозицію укласти договір (оферту) може зробити кожна із сторін майбутнього договору, у зв'язку з чим пропозиція повинна відповідати наступним умовам.

По-перше, пропозиція має містити істотні умови договору.

По-друге, вона повинна виражати намір особи, яка зробила пропозицію, вважати себе зв'язаною договором і запропонованими умовами у разі її прийняття іншою особою. По-третє, вона має бути спрямованою до конкретної особи (декількох осіб). Хоча третя умова прямо у ст. 641 Цивільного кодексу України не закріплена, але вона впливає з її суті. Про це свідчить положення, закріплене у даній статті, згідно з яким не визнається, за загальним правилом, офертою, а розглядається лише як запрошення робити пропозиції щодо укладання договору, адресовані невизначеному колу осіб.

Висновки. Договір обслуговування авіаційної техніки в Держприкордонслужбі на виконання робіт по обслуговуванню авіаційної техніки укладається саме на підставі державного замовлення, згідно з яким виконавець зобов'язується виконати проектні та інші пов'язані з обслуговуванням і ремонтом об'єктів невиробничого характеру (авіаційної техніки) роботи і передати їх державному замовнику, а державний замовник зобов'язується прийняти виконані роботи і сплатити або забезпечити їх оплату.

Юридичною особливістю вказаного договору в такому разі є те, що зміст, який укладається на підставі державного замовлення, обов'язково має відповідати цьому замовленню. В теорії такий договір визначається як планований, договір обслуговування авіаційної техніки в Держприкордонслужбі України можна назвати планованим.

У зв'язку з цим питання про форму договору обслуговування авіаційної техніки є важливим, хоча би з погляду на те, що його укладання пов'язується з досягненням у належній формі згоди між сторонами з усіх істотних умов. Сторони можуть обрати будь-яку форму, передбачену ст. 205 Цивільного кодексу України (усну, письмову, конклюдентну дію, мовчання), за умови, що вимоги стосовно форми договору не встановлені законом. Також сторонам надається право відступати від вимог закону щодо його форми, але лише в бік її «ускладнення». Саме так слід розуміти правила, закріплені у частинах 2–4 ст. 639 Цивільного кодексу України.

Таким чином, договірна свобода щодо форми договору діє там, де закон не встановлює правил про неї, а також у випадках, коли сторони домовляються про ускладнення форми, порівняно з вимогами, передбаченими законом.

Важливе практичне значення має вирішення питання про місце та момент

укладання договору. Згідно зі ст. 647 Цивільного кодексу України, за загальним правилом, місце укладання договору пов'язується з місцезнаходженням юридичної особи — оферента, тобто особи, яка була ініціатором укладання договору. Винятки з цього правила можуть бути встановлені сторонами у договорі.

Договір обслуговування авіаційної техніки в Держприкордонслужбі України, який укладається без державного замовлення, має відповідати господарським намірам і юридично вираженій згоді сторін, що безперечно збігається з майбутнім змістом договору обслуговування авіаційної техніки в Держприкордонслужбі України, так як намір укладання договору відповідає державному (господарському) замовленню і юридично вираженій згоді сторін. У теорії такі договори називаються регульованими, тобто такими, що регулюються самими сторонами, у зв'язку з цим договір обслуговування авіаційної техніки в Держприкордонслужбі України можна назвати регульованим.

Література

1. Корчагин В. П. Сфера услуг и занятость населения / В. П. Корчагин. — М. : Экономика. 1970. — С. 24–25.
2. Красавчиков О. А. Сфера обслуживания: гражданско-правовой аспект // Гражданское право и сфера обслуживания. — Свердловск, 1984. — С. 6.
3. Кабалкин А. Ю. Сфера обслуживания: гражданско-правовое регулирование / А. Ю. Кабалкин. — М., 1972. — С. 38–48.
4. Шешенин Е. Д. Классификация гражданско-правовых обязательств по оказанию услуг // Гражданское право и сфера обслуживания. — Свердловск, 1984. — С. 42–43.
5. Дроздов И. А. Обслуживание вещей в системе гражданско-правовых отношений обслуживания // Журнал международного права. — 2002. — С. 185–186.
6. Баринов Н. А. Услуги (социально-правовой аспект) / Н. А. Баринов. — Саратов, 2001. — С. 21.
7. Попондопуло В. Ф. Коммерческое (предпринимательское) право : учебник / В. Ф. Попондопуло. — М., 2003. — С. 482.
8. Конституція України // Офіційне видання Верховної Ради України. — К., 1996. — С. 3.

Анотація

Степанович Д. Г. Укладання договору обслуговування авіаційної техніки в Державній прикордонній службі України. — Стаття.

Стаття присвячена дослідженню умов укладання договору обслуговування авіаційної техніки в Державній прикордонній службі України.

Ключові слова: акцепт, оферта, авіаційна техніка, висновок, замовник, виконавець.

Аннотация

Степанович Д. Г. Заключение договора обслуживания авиационной техники в Государственной пограничной службе Украины. — Статья.

Статья посвящена исследованию условий заключения договора обслуживания авиационной техники в Государственной пограничной службе Украины.

Ключевые слова: акцепт, оферта, авиационная техника, вывод, заказчик, исполнитель.

Summary

Stepanovich D. G. Contract Formation of Servicing of Aeronautical Engineering in the State Frontier Service of Ukraine. — Article.

The article is devoted research the order of conclusion treaty maintenance of aero techniques in a State Border Guard Service of Ukraine is sanctified.

Keywords: resource, customer, performer.